

Методичні рекомендації
до постанов Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 420
„Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України” та
від 19.05.2021 № 505 „Деякі питання призначення житлових субсидій”

Стосовно форм заяви і декларації

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 19.05.2021 № 505 „Деякі питання призначення житлових субсидій” (далі – постанова № 505) форми заяви про призначення та надання житлової субсидії (далі – заява) та декларації про доходи і витрати осіб, які звернулися за призначенням житлової субсидії (далі – декларація), визначені у додатках до Положення про порядок призначення житлових субсидій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.1995 № 848 (зі змінами) (далі – Положення). Форми розміщені на сайті Мінсоцполітики (<https://www.msp.gov.ua/news/16214.html>).

При цьому заяви про призначення та надання житлової субсидії та декларації про доходи і витрати осіб, які звернулися за призначенням житлової субсидії, подані за формами, затвердженими наказом Міністерства соціальної політики від 02.05.2018 № 604, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 03.05.2018 за № 548/32000 (у редакції наказу Міністерства соціальної політики України від 07.05.2021 № 242, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14.05.2021 за № 640/36262) (далі – Наказ), залишаються дійсними. Вони мають бути опрацьовані органами соціального захисту населення в установленому порядку.

Наказ найближчим часом буде скасовано.

У затверджених формах заяви і декларації відсутня норма щодо надання громадянами згоди на обробку їхніх персональних даних, відповідні зміни внесено і до Положення.

За інформацією Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, згідно із статтею 23 Закону України „Про місцеві державні адміністрації” місцеві державні адміністрації, окрім іншого, здійснюють повноваження щодо реалізації державної політики у сфері надання соціальних послуг відповідно до закону.

З метою реалізації вказаного повноваження центральний орган виконавчої влади, місцеві державні адміністрації можуть здійснювати обробку персональних даних відповідно до пункту 2 частини першої статті 11 Закону України „Про захист персональних даних” (дозвіл на обробку персональних даних, наданий володільцю персональних даних відповідно до закону виключно для здійснення його повноважень). Тобто державні органи, у тому числі органи місцевого самоврядування мають здійснювати обробку персональних даних виключно для виконання наданих їм повноважень і не потребують отримання на це згоди.

Стосовно скасування норми щодо призначення субсидії за рішенням комісії

Положенням не передбачено з 1 травня 2021 року призначення житлових субсидій на підставі рішень комісій. Усі випадки, коли житлова субсидія призначалася за рішенням комісії, розділені на дві групи:

коли житлова субсидія призначається на загальних підставах (на понаднормову площу житла; за наявності заборгованості з оплати послуг за умови укладення договору про її реструктуризацію; у випадку розділених особових рахунків; за фактичним місцем проживання орендарям та внутрішньо переміщеним особам; без урахування окремих осіб з числа зареєстрованих);

коли житлова субсидія не призначається (наявність транспортного засобу, якому менше 5 років; купівля житла, земельної ділянки, товарів або оплата послуг на суму більше 50 тис. грн.; відсутність доходу у працездатної особи або її дохід менший мінімальної заробітної плати та / або не сплата ЄСВ (за винятком окремих випадків).

Рішення про призначення або відмову в призначенні житлової субсидії приймається структурним підрозділом з питань соціального захисту населення.

Стосовно визначення права на отримання житлової субсидії з урахуванням майнового стану членів домогосподарства

З урахуванням вимог пункту 14 Положення житлова субсидія призначається за наявності у конкретного члена домогосподарства та члена сім'ї особи зі складу домогосподарства одного транспортного засобу, якому більше 5 років, або двох транспортних засобів, яким менше 15 років (крім мопеда і причепа). Для прикладу: за наявності в однієї особи двох транспортних засобів, яким 10 і 14 років, субсидія не призначається, а за наявності в однієї особи двох транспортних засобів, яким 8 і 17 років, домогосподарство матиме право на отримання субсидії.

Те ж саме стосується житлових приміщень, що перебувають у власності осіб, – за наявності у конкретного члена домогосподарства та члена сім'ї особи зі складу домогосподарства одного житлового приміщення (квартири або будинку) субсидія призначається. При цьому не враховуються наявні у власності кімнати в гуртожитку, а також квартири та будинки (незалежно від їх кількості та місця реєстрації особи), які:

розташовані в сільській місцевості,

знаходяться на тимчасово окупованих територіях і територіях на лінії зіткнення,

перебувають у спільній власності (сумісній або частковій),

непридатні для проживання.

При цьому до міських населених пунктів належать міста і селища міського типу, до сільських – села і селища.

Оскільки субсидія на наступний період наразі призначатиметься більшості домогосподарств без їхніх звернень, відповідне рішення має прийматись після отримання органами соціального захисту населення інформації від Мінфіну за результатами проведеної верифікації відомостей про одержувачів субсидії на відповідність вимогам підпунктів 1 (загальна площа житлового приміщення), 2 (наявність транспортних засобів), 4 (платежі на суму більше 50 тис. грн), 8–10 (наявність житлових приміщень, депозитних рахунків, статутних капіталів, купівля валюти) пункту 14 Положення.

Разом з тим, відповідно до вимог постанови № 505 необхідно поінформувати громадян, яким субсидія буде призначена на наступний період без звернення, про необхідність повідомлення до 1 вересня 2021 р. органам соціального захисту населення про наявність умов, за яких житлова субсидія не призначається, що визначені у пункті 14 Положення, з метою уникнення в подальшому повернення неправомірно нарахованих сум житлової субсидії.

Водночас не заповнення (залишення пустим) заявником Розділів IV – IX декларації, у тому числі у разі подання її онлайн, якщо особа не здійснювала дороговартісні покупки, не має транспортних засобів чи житлових приміщень, депозитних рахунків чи придбаної іноземної валюти, – не є помилкою. Такі заяви і

декларації мають бути опрацьовані органами соціального захисту населення в установленому порядку, оскільки особа засвідчує власним підписом (у тому числі в електронній формі) достовірність відповідної інформації та наслідків подання недостовірних даних.

При цьому, субсидія призначається особі за місцем реєстрації незалежно від того, чи є вона власником житлового приміщення за цією адресою. Водночас власнику житлового приміщення, за адресою якого він не зареєстрований, субсидія не може бути призначена.

Стосовно права на призначення житлової субсидії за наявності коштів на депозитному рахунку (рахунках), купівлі валюти

Враховуючи редакцію підпункту 9 пункту 14 Положення, згідно з якою житлова субсидія не призначається, якщо будь-хто із складу домогосподарства або член сім'ї особи із складу домогосподарства на 1 число місяця, з якого призначається житлова субсидія, має на депозитному банківському рахунку (рахунках) кошти у сумі, що перевищує 100 тис. грн, суми коштів на різних депозитних рахунках мають додаватися при встановленні права на отримання житлової субсидії. Для прикладу: за наявності в однієї особи двох депозитних рахунків, на яких розміщено 40 і 90 тис. грн, субсидія не призначається.

Операції з купівлі іноземної валюти, а також банківських металів враховуються для кожної особи в загальній сумі за 12 місяців перед зверненням за призначенням субсидії.

Стосовно розміру доходів осіб, які звертаються за призначенням житлової субсидії

Відповідно до підпункту 3 пункту 14 Положення підставою для непризначення житлової субсидії домогосподарству є наявність у складі домогосподарства осіб та членів їхніх сімей, які:

не мали доходів, або сума нарахованого середньомісячного сукупного доходу менше ніж розмір мінімальної заробітної плати (за даними ДПС, ПФУ);

не сплатили ЄСВ;

перебували за кордоном при відсутніх доходах (доходах менше мінімальної заробітної плати), несплаті ЄСВ.

При цьому субсидія призначається у випадках, визначених абзацами шостим – дванадцятим цього підпункту.

Тобто, житлова субсидія призначається, зокрема, якщо у таких осіб один із наступних випадків:

сума середньомісячної нарахованої заробітної плати менша від розміру мінімальної заробітної плати не більш як на 20 відсотків – у м. Києві, в обласних центрах і містах обласного значення, в інших населених пунктах – не більш як на 50 відсотків. Водночас у такому випадку має бути виконана умова щодо сплати ЄСВ у розмірі не меншому ніж мінімальний за всі місяці протягом періоду, за який враховуються доходи;

складні життєві обставини, до яких Положенням віднесено такі: інвалідність; тривала хвороба, що підтверджується висновком лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я встановленого зразка; алко- або наркозалежність, що підтверджується висновком лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я, який забезпечує надання первинної медичної допомоги, на підставі

довідки встановленого зразка закладу охорони здоров'я, що провадить діяльність з надання наркологічної допомоги населенню, в якому особа перебувала на диспансерному обліку;

відсутні доходи, але сплачено ЄСВ у розмірі, не меншому ніж мінімальний, протягом кварталу, що передує кварталу перед місяцем звернення за призначенням житлової субсидії (тобто при зверненні у травні – червні 2021 року сплата ЄСВ має бути за IV квартал 2020 року, при зверненні у липні – вересні 2021 року – за I квартал 2021 року);

не менше місяця отримували дохід, зокрема пенсію, стипендію, допомогу по безробіттю та інші визначені Положенням виплати. Тобто субсидія призначається особі, яка отримує пенсію, у тому числі в іншій країні;

не менше місяця особи або навчалися за денною формою навчання у закладах освіти, або зареєстровані у службі зайнятості як безробітні;

надавали соціальні послуги (тобто отримували компенсацію, призначену відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 859 або від 29.04.2004 № 558).

З урахуванням зазначеного право на субсидію мають, зокрема:

особи, які перебувають у трудових відносинах з підприємством і знаходяться у відпустці по догляду за дитиною віком від 3-х до 6-и років на підставі довідки ЛКК;

особи, зазначені в абзацах десятому – дванадцятому підпункту 3 пункту 14 Положення, незалежно від того чи перебували вони за кордоном чи ні.

Водночас, наприклад, особа, яка отримує пенсію з 20.12.2020 і до цього не працювала та не мала доходів, права на отримання субсидії з травня не має, оскільки пенсія в останньому місяці періоду, за який враховуються доходи (грудень) менше місяця (абзаци 6, 8 підпункту 3 пункту 14 Положення). Такій особі необхідно звернутися за субсидією у червні, коли враховуватимуться доходи за IV – I квартали, а пенсія – за квітень (пункт 41 Положення).

Те ж саме стосується особи, яка отримує пенсію з 15.03.2021, до цього не працювала і не мала доходів. Відповідно до пункту 41 Положення їй необхідно звернутися за житловою субсидією у червні.

Стосовно призначенням житлової субсидії без урахування окремих осіб з числа зареєстрованих

За наявності у складі домогосподарства осіб, які не проживають за місцем реєстрації (на підставі інформації в декларації та підтверджуючих документів) приймається рішення про виключення таких осіб зі складу домогосподарства (крім членів сім'ї). При цьому майновий стан осіб, перебування їх за кордоном, наявність боргів зі сплати аліментів, несплата ЄСВ або відсутність доходів не є перепорою для виключення особи зі складу домогосподарства.

У такому разі майновий і матеріальний стан цих осіб (наявність у власності транспортних засобів, житлових приміщень, депозитних рахунків, купівля товарів, послуг, розмір доходів, сплата ЄСВ тощо), а також перебування їх за кордоном не впливають на право домогосподарства отримувати житлову субсидію.

Тобто зі складу домогосподарства можна виключити осіб, які зареєстровані, але фактично не проживають, наприклад:

дитину, яка зареєстрована з бабусею, але фактично проживає з батьками за іншою адресою;

працевдатну особу, у якої немає доходів і сплати ЄСВ (крім членів сім'ї);

працевдатну особа, яка працює за кордоном і ЄСВ в Україні не сплачує (крім членів сім'ї).

Документами, що підтверджують непроживання особи за місцем реєстрації, можуть бути:

довідки, що підтверджують місце перебування особи на території іншої адміністративно-територіальної одиниці у зв'язку з роботою, лікуванням, навчанням, довготривалим відрядженням, відбуванням покарання, у тому числі легалізовані в Україні документи про набуття страхового стажу в іншій країні;

довідки про оплату житлово-комунальних послуг в іншому житловому приміщенні;

акти обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства селищної, сільської або міської ради;

договори оренди житла в іншому місці тощо.

При цьому до заяви та декларації мають бути внесені у повному обсязі відомості про всіх зареєстрованих осіб, а також про членів їхніх сімей. Інакше заява і декларація вважаються такими, що не подані. Водночас не є підставою для відмови у прийнятті документів для призначення субсидії відсутність в декларації інформації про номер облікової картки платника податків малолітньої дитини, якщо відповідна довідка не отримувалася.

У разі ненадання заявником документів, що підтверджують фактичне непроживання особи за адресою домогосподарства, кількість членів домогосподарства визначається на підставі акта обстеження матеріально-побутових умов домогосподарства.

Згідно з Положенням про головного державного соціального інспектора та державного соціального інспектора, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2001 № 1091 (зі змінами), головний державний соціальний інспектор та державний соціальний інспектор проводить за потреби перевірку інформації про фактичне місце проживання / перебування отримувачів житлової субсидії із складенням акта обстеження матеріально-побутових умов сім'ї.

Водночас в територіальних громадах акти обстеження матеріально-побутових умов сім'ї складаються уповноваженими особами виконавчих органів сільських, селищних, міських рад територіальних громад.

Повноваження працівників визначаються посадовими інструкціями або іншими документами. Місцеве самоврядування в цьому питанні надзвичайно гнучке: все залежить від повноважень, які сільський, селищний, міський голова передав на здійснення іншим посадовим особам (наприклад, своїм заступникам, керівникам самостійних структурних підрозділів тощо). Особу на складання актів обстеження матеріально-побутових умов сімей уповноважує сільський, селищний, міський голова або інша особа, визначена головою.

Натомість врахування осіб, які не зареєстровані у житловому приміщенні, але фактично у ньому проживають, допускається лише для орендарів, внутрішньо переміщених осіб, індивідуальних забудовників, будинки яких не прийняті в експлуатацію, а також дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей і сімей (крім багатодітних сімей), в яких проживають троє і більше дітей, враховуючи тих, над якими встановлено опіку чи піклування, – в частині врахування дітей, які фактично проживають.

Наприклад, не може бути врахована до складу домогосподарства одного з батьків для нарахування субсидії неповнолітня дитина, яка не зареєстрована за адресою домогосподарства, і батьки якої розлучені або не перебували у шлюбі та зареєстровані за різними адресами. Така дитина враховується до складу домогосподарства за місцем реєстрації.

Стосовно терміну, на який призначається субсидія

Субсидія для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг призначається з місяця звернення за її призначенням до закінчення опалювального сезону (до квітня включно), а на наступний період – без звернення, за виключенням окремих категорій отримувачів.

Таким чином, призначення субсидії здійснюється раз на рік (визначається право), а розрахунок розміру житлової субсидії здійснюється двічі на рік (на опалювальний та неопалювальний сезони).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 420 „Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України” житлова особам, які звернулися за її призначенням у період з травня по вересень 2021 р. включно, призначається починаючи з травня 2021 року. Зазначене стосується також субсидії на оплату житлово-комунальних послуг, яка призначається разом з субсидією на придбання твердого палива і скрапленого газу.

При цьому, за бажанням особи субсидія на оплату житлово-комунальних послуг може бути призначена з іншого місяця, наприклад з липня, якщо про це зазначено у заяві.

Якщо особа, якій відмовлено у призначенні субсидії за зверненням у травні через наявність заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг, звертається повторно у вересні з підтвердженням сплати заборгованості, субсидія призначається з жовтня (абзац четвертий підпункту 5 пункту 14 Положення)

Субсидія для відшкодування витрат на придбання твердого палива та скрапленого газу, як і раніше, призначається на календарний рік.

Стосовно періоду, за який враховуються доходи для призначення субсидії

Під час призначення субсидії з початку неопалювального сезону враховуються доходи за III – IV квартали попереднього року (крім пенсії) за даними ДФС, Пенсійного фонду України. Розмір пенсії враховується за березень.

Тобто, враховуючи, що при зверненні за призначенням субсидії у травні – вересні 2021 р. вона призначається з травня 2021 р., доходи враховуються за вказаний вище період.

Якщо субсидія призначається з іншого місяця, враховуються доходи за два квартали, що передують місяцю, який передує місяцю звернення за призначенням житлової субсидії, а розмір пенсії – за місяць, що передує місяцю, попередньому до місяця, з якого призначається житлова субсидія.

Оскільки відповідно до п. 4 Порядку обчислення середньомісячного сукупного доходу сім'ї (домогосподарства) усіх видів державної соціальної допомоги (постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 632), до сукупного доходу враховуються пільги на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива та скрапленого газу, суми пільг за відповідний період мають бути враховані при призначенні субсидії. Міністерством надано завдання ДП ІОЦ доопрацювати

програмне забезпечення для надання органам соціального захисту населення таких даних, у тому числі при автоматичному призначенні житлової субсидії.

Стосовно нарахування пільг особам, яким буде призначена житлова субсидія з травня

Пільги особам, які отримували субсидію в опалювальному періоді 2020 – 2021 років, не нараховуються, поки не буде проведено автоматичне призначення житлової субсидії на неопалювальний сезон.

Якщо за результатами розрахунку розмір субсидії становить 0 грн, особі необхідно нарахувати пільги починаючи з травня 2021 року.

У разі звернення особи з питання припинення надання субсидії та нарахування пільг (зокрема у випадку, коли розмір пільги більше ніж розмір субсидії) субсидія припиняється з місяця, наступного за місяцем звернення, і з цього ж місяця нараховуються пільги. При цьому для отримання субсидії в опалювальний сезон пільговику необхідно буде звернутися з відповідними заявою і декларацією.

Стосовно призначення субсидії на понаднормову площу житла

Субсидія на понаднормову площу житла призначається, якщо у житловому приміщенні зареєстровані (проживають) лише непрацевдатні непрацюючі особи (незалежно від їх чисельності), у тому числі у разі отримання ними доходу від оренди землі. Про призначення житлової субсидії на понаднормову площу має бути зазначено у заяві.

У випадку призначення житлової субсидії домогосподарству без урахування окремих осіб з числа зареєстрованих, якщо у складі домогосподарства залишаються лише непрацевдатні непрацюючі особи, то в такому разі житлову субсидію їм може бути призначено на понаднормову площу житла.

Якщо в опалювальному сезоні 2020 – 2021 років субсидія була призначена на соціальну норму площі житла (без понаднормової), при автоматичному призначенні на наступний період вона також призначається на норму. Для призначення житлової субсидії на понаднормову площу особа має подати заяву, у якій про це зазначити.

Стосовно призначення субсидії після 01.05.2021 за заявами, поданими до 01.05.2021

Якщо заява на призначення житлової субсидії подана у квітні 2021 року, а призначається субсидія у травні–червні, застосовуються норми Положення, що діяли до 01.05.2021. Водночас виплата житлової субсидії здійснюється виключно у готівковій формі.

При цьому, право на отримання субсидії на оплату житлово-комунальних послуг з 01.05.2021 для такого домогосподарства має бути переглянуто відповідно до нових критеріїв її надання, що застосовуються з 01.05.2021.

Стосовно автоматичного призначення субсидії на наступний період

Постановою № 505 визначено перелік категорій одержувачів субсидії, які мають подати заяви і декларації для призначення субсидії на наступний період.

У цьому переліку відсутні громадяни, у яких розділені особові рахунки на оплату житлово-комунальних послуг. Таким чином їм субсидія призначається без звернення на підставі інформації, наявної в Єдиному державному реєстрі отримувачів субсидій, після отримання відомостей відповідно до пункту 50

Положення, а також від Мінфіну результатів верифікації відповідно до підпункту 1 пункту 2 постанови № 505.

Також для прийняття рішення щодо призначення житлової субсидії на наступний період без звернень громадян необхідно обов'язково отримати інформацію за запитами від інших органів, установ, організацій: про доходи, про склад зареєстрованих осіб, про ціни і тарифи на послуги, а також наявність заборгованості зі сплати послуг (пункт 50 Положення).

При цьому, інформація про заборгованість отримується від виконавців послуг, які надають послуги домогосподарству і на які призначається субсидія, а також від виконавців послуг, які надавали послуги протягом останнього періоду отримання житлової субсидії. Однак у програмному комплексі наразі реалізовано формування запитів лише до тих виконавців, які надають послуги на момент призначення житлових субсидій. Тому при поточних призначеннях житлової субсидії питання наявності заборгованості зі сплати послуг потребує опрацювання у ручному режимі.

Якщо Мінфін надає за результатами верифікації, проведеної відповідно до підпункту 1 пункту 2 постанови № 505, інформацію про купівлю особою протягом 12 місяців (травень 2020 р. – квітень 2021 р.) майна на суму більше 50 тис. грн, субсидія не призначається, а у разі коли з дати купівлі пройшло більше 12 місяців – призначається.